Einde aan ecocide dankzij strafrecht

Hoe kan het dat er zo veel schade aan de aarde wordt toegebracht, zonder dat we daarvoor iemand verantwoordelijk houden? Deze vraag zette de Engelse advocate Polly Higgins aan het denken. Haar conclusie is dat bestaande wetten niet voldoen en er betere wetten nodig zijn. Sindsdien zet zij zich als *Advocaat voor de Aarde* in om via het rechtssysteem grootschalige vernietiging van ecosystemen te voorkomen. Wij ontmoeten Polly in Totnes, Zuid-Engeland, en vragen haar waarom en hoe zij dat voor elkaar wil krijgen.

Zorg en liefde voor mens en aarde
'Diepe zorg en liefde voor mensen en de aarde zijn mijn drijfveren', legt Polly uit. 'We leven in een tijd dat de vernietiging van ecosystemen op zo'n grote schaal plaatsvindt, dat er een naam voor bestaat: *ecocide*. Gevaarlijke industriële activiteiten kunnen grootschalige schade aan ecosystemen en klimaatverandering veroorzaken. Denk aan de ontginning van teerzanden, schaliegaswinning, overbevissing en ontbossing. Maar ook aan landroof, waardoor inheemse volkeren hun cultuur niet meer kunnen uitoefenen.'

Volgens Polly is dit onrecht mogelijk vanwege een gebrek aan verantwoordelijkheden tegenover de aarde. 'Ik stel vast dat wij door de grootschalige vernietiging van ecosystemen, de aarde, de mensheid en dus onszelf onrecht aandoen. Daar wil ik iets aan doen.' Ecocide strafbaar stellen, is volgens haar de oplossing.

Zijn er dan al niet genoeg milieuwetten en rechtszaken? 'Als dat zo was, hoe is het dan mogelijk dat de aarde zo veel schade wordt toegebracht?', reageert Polly.

‘Klaarblijkelijk schiet het recht tekort om grootschalige schade aan ecosystemen effectief te voorkomen. Omdat er geen of slechts economische sancties staan op het vernietigen van ecosystemen, kan een eventuele boete als financieel risico worden ingecalculeerd. Rechtszaken, bijvoorbeeld over klimaatverandering, kunnen heel lang duren en zijn vaak moeilijk en duur. In de tussentijd zijn ecosystemen niet beschermd en is de uitkomst vaak te laat en ontoereikend.’

Ook het klimaatverdrag van Parijs vindt Polly onvoldoende: ‘Het is een stap in de goede richting, maar beperkt zich tot beleid. Het leidt niet tot bescherming van ecosystemen, laat staan tot strafrechtelijke vervolging’, licht ze toe.

Ecocide als internationaal strafbaar feit
‘De oplossing ligt voor de hand: maak handelingen die grootschalige, langdurige of ingrijpende effecten op ecosystemen hebben strafbaar. De winning van olie uit teerzanden en ontbossing zijn voor de hand liggende voorbeelden. Uit onderzoek blijkt dat wanneer een bestuurder wordt vervolgd voor een gepleegd misdrijf, investeerders, financiers en het brede publiek crimineel gedrag niet dulden. Bedrijven verliezen zo hun *license to operate* – hun bedrijfsmodel vindt geen steun meer.’ Ecocide is een dermate serieuze kwestie, dat het volgens Polly op gelijke voet staat met genocide, oorlogsmisdaden, misdaden tegen de menselijkheid en het aanvallen van andere landen.

Dát klinkt best stevig. Zelfverzekerd vervolgt Polly haar betoog: ‘Het lijkt misschien radicaal om aan de aarde rechten toe te kennen, maar het rechtssysteem is een krachtig middel om gedragsverandering teweeg te brengen. Denk aan nieuwe wetten in de 19e eeuw die slavernij verboden. Velen vonden deze oplossing destijds te ver gaan. Het ging lijnrecht tegen de toen heersende economische belangen in. Toch is het gelukt om slavernij op morele gronden strafbaar te stellen. Wat toen misschien radicaal leek, is nu vanzelfsprekend geworden.’

Op naar een internationaal verdrag
Wanneer is ecocide naar verwachting strafbaar? Een bestaand internationaal verdrag, het Statuut van Rome, moet worden gewijzigd om ecocide toe te voegen als strafbaar feit. Ten minste 83 van de 123 landen die het verdrag hebben getekend, moeten ermee instemmen. Aan de ene kant is dat een heel moeilijke opgave, anderzijds telt elk land evenveel mee. De stem van een eilandstaatje dat wordt bedreigd door zeespiegelstijging weegt dus net zo zwaar als die van bijvoorbeeld Canada. Omdat de gevolgen van klimaatverandering juist veel kleine staten bedreigt, is er al veel steun voor het plan van Polly.

Toch blijft het een hele kluif om zo veel landen te overtuigen van de strafbaarstelling van ecocide op internationaal niveau. Polly: ‘Het ligt politiek gevoelig en dat verklaart waarom ik er al elf jaar mee bezig ben’. Het is belangrijk dat er veel steun komt voor het invoeren van ecocidewetgeving. Als de bevolking zich daarvoor uitspreekt, heeft de regering een mandaat om zich voor strafbaarstelling in te zetten.

Iedereen kan een voorvechter zijn

Polly legt uit dat ecocide-wetgeving voortkomt uit een simpel gebod: *breng geen schade toe*. 'Als we de aarde en mensheid vooropstellen, gaan we terug naar de oorspronkelijke functie van het recht. Namelijk die van helende kracht voor maatschappelijke wonden. Uitgangspunt zou moeten zijn dat wij allen verplicht zijn de aarde te beschermen. Iedereen kan daarbij betrokken zijn en het voor het welzijn van de aarde opnemen. In ons allemaal schuilt het vermogen een *Beschermer van de Aarde* te zijn.'

Maar hoe dan, vragen we ons af. Niet iedereen is zo welbespraakt en gepassioneerd als Polly. Een glimlach verschijnt op haar gezicht. 'We kunnen allemaal onrecht benoemen als we het zien. Iedereen kan iets doen op zijn manier. Ik ben advocate, dus ik kies de juridische weg. Gebruik je unieke vaardigheden, machtig jezelf om iets te doen dat tot verbetering van de situatie leidt. Durf om de aarde te geven, durf groots te zijn!'

Polly is die uitdaging aangegaan. Haar inzet en einddoel zijn groots. Wanneer grootschalige vernietiging van ecosystemen op internationaal niveau strafbaar gesteld wordt, dan worden ecosystemen beter beschermd en vindt waar nodig vervolging plaats. Van die ecosystemen zijn we allemaal afhankelijk voor een duurzame toekomst. Zo bezien is het strafrecht dus een belangrijke duurzame oplossing. Om ecocide strafbaar te stellen, is het van belang dat iedereen doet wat in zijn of haar macht ligt om de aarde te beschermen. Meer weten? Kijk op op de Eradicating Ecocide-website.